

Lenart Škof *Praktična mistika Simone Weil*

Simone Weil: Težnost in milost

Prevedla Nataša Varušak in Vid Sagadin

Ljubljana: ŠOU, Studentska Založba, 1998 (Knjižna zbirka Beletrina)

Po izboru spisov Simone Weil v prevodu Vilija Steguja iz leta 1985 (v zbirki Revije 2000) imamo pred seboj prevod morda najznamenitejše knjige Simone Weil, *Težnost in milost*. Knjiga, ki se bere po poglavjih, kakor jih je tematsko sestavil Gustav Thibon, učinkuje s svojo fascinantno močjo že na samem začetku. Tako beremo: »Vsa naravna gibanja duše vodijo zakoni, analogni zakonom snovne težnosti. Milost je edina izjema.« (Str. 17) Bi lahko ta stavek sploh stal na kakšnem drugem mestu, bi se knjiga sploh lahko začela in imenovala drugače?

Simone Weil nas spravlja v zagato, ko želimo razumeti splet njenega dela in življenja. F. Kaphahn v biografskih noticah o J. Burckhardtu piše, da imamo dvojne osebnosti – tiste, katerih življenje in bistvo se popolnoma izčrpata v njihovih delih, njim nasproti stojijo tisti drugi, ki niso toliko usmerjeni v dokončanje svojega ‚Dela‘, temveč se posvečajo »širinam duha«, »polnosti zavesti«, njihovo delo pa je večinoma fragmentarno. Zdi se, da tukaj Simone Weil ne moremo uvrstiti naravnost v eno izmed obeh nakazanih možnosti. O njenem življenju in delu imamo dovolj podatkov, ki pričajo o neizčrpnosti energiji te ženske – na eni strani intenzivnost študija, izjemna filozofska izobrazba in ogromno notic, katerih zapisovanje proti koncu njenega življenja dobiva kar preroške razsežnosti, na drugi strani nenehno prizadevanje za neposredno, tako mistično kakor praktično izpolnitev njene eksistence, nenehna hoja za trpečim človekom, poskus razumeti trpljenje kot tako, se z njim kolikor je mogoče *poistovetiti* (od tod njeni različni poskusi identifikacij s trpečimi,

ki jo pripeljejo do popolne izčrpanosti in na koncu do boleznin in smrti), poskušati biti kot človek sočuten in dober. To je njena pot za Kristusom, tu je obenem začrtan problem njene *biografije*.

Delo Simone Weil je seveda preveliko za kakršno koli kritično obravnavo na tem mestu in v tem obsegu. Knjiga pa nas vseeno postavlja pred nekaj vprašanj, ki si jih je treba zastaviti tukaj in zdaj.

Že Pelagij je pred stoletji s svojimi zapisi spodbudil Avgušтина, da je napisal obsežne antipelagijanske spise, katerim je skupna ena misel: vse človeške možnosti delovanja svobodne volje nimajo tiste moči, ki bi nas lahko osvobodila greha. Avguštinova rešitev sta novi Adam (Kristus) in Božja milost. Simone Weil je tu čutila svoje duhovno poslanstvo, ki ga je vsekakor želela posredovati tudi v svojih spisih. *Težnost in milost* lahko beremo kot obsežne variacije na temo prvega stavka knjige: »Vsa naravna gibanja ...« Vsak gib in pogled, vsako misel in dejanje moramo občutiti v tej neizmerni napetosti med silama »svetlobe in težnosti« (str. 17). Njeno življenjsko držo lahko oblikujemo v retorično vprašanje – je bila Simone Weil *pri sebi*? Kajti vse njeno delo in vse njeno bitje je utripalo za drugega, kazalo na hrepenenje – zapustiti *sebe* (prim. str. 18), se odpraviti na pot, ki pa je težavnejša, bolj strašljiva in bolj negotova, kakor lahko vsak posameznik, tudi Simone Weil, pričakuje.

Vse variacije, ki jih beremo pod različnimi tematskimi sklopi, so izraz notranjega napora, vendar, to je treba posebej poudariti, tudi neke neverjetne gotovosti, ki jo moremo pripisati Simone Weil. Zdi se, da je v njeni pisavi gotovost vselej za korak pred dvomom, da ji ta gotovost, ki skrivnostno premaguje dvom, daje notranjo moč. Kajti milosti se ne da ustvariti z besedami niti se je ne da ustvariti z dejanji. Prostor *te* milosti so lahko le trenutki, ki jih Simone Weil opisuje tako, da lahko rečemo samo eno – to je mistično, to uhaja »zakonom težnosti«. Potem ni težko razumeti, od kod njeno navdušenje nad budizmom (»želeli brez želje«; str. 28) in še posebej hinduizmom – *Bhagavadgito*. Tisto, kar povezuje obe veliki azijski religiji, pa je karma. In Simone Weil je razumela tudi ta podedovani impulz (greh) v nas, to željo po delovanju, recimo »naravnem gibanju duše ...«, in se ji postavila nasproti s »trpnim

delovanjem« (str. 57). To sta njena filozofija Nejaza in osebni eksistencializem Milosti.

Misel Simone Weil pa nas posebej zadeva tudi glede možnosti razumevanja te ‚filozofije‘ danes. Kajti razumevanje ni samo ustvarjanje in naseljevanje *določenih* horizontov, *določenih* interpretacij; nasprotno – razumevanje je tudi in predvsem nekaj drugega, osebnega, zavezujočega v smislu življenjske drže, in tu nas njena misel postavlja pred težko nalogo. V dobi, ko se etiki v filozofiji (v smislu aktualnosti) na videz spet odmerja pomembnejša vloga, nas to gibanje še ne prepričuje tudi o dejanski moči etike.

Schopenhauer je seveda tisti, ki je zapisal naslovno sintagmo »praktična mistika«. Bil je tudi eden redkih filozofov, ki so se resno posvetili (metafizični) obravnavi etike sočutja in ljubezni (agápe). Schopenhauer tudi ni maral sprenevedanja, svoje napore v filozofiji je imenoval *misterij etike*, vedel je, da izpolnitev te težavne naloge človeka na neki skrivnosten način presega in mu obenem odpira možnosti zanikanja volje do življenja. In tu se filozofsko in religiozno v človeku dopolnjujeta. Od tod njegov stavek: »Nujnost je kraljestvo narave, svoboda je kraljestvo milosti.« Spoznanje, ki to omogoča, je neposredno, intuitivno, in pot uresničitve človeka je edino pot dejanj, delovanja, eksistence. Ravno v tem smislu se biografija in delo Simone Weil medsebojno izpolnjujeta in pričata za ta misterij na prav poseben način. Po drugi strani pa nam odpirata vprašanja, ki danes morda niso več tako samoumevna, kot so bila še pred nekaj desetletji. Mimo je čas, ko je soočenje krščanstva z marksizmom v sredini stoletja porajalo različna gibanja (personalizem, eksistencializem ...) ter dajalo izhodišča in pobude za mnogovrstne filozofije in ideologije. Danes se zdi, da politično bolj kot z etičnim operira z estetskim, na način mnogovrstnih (medijsko-informacijskih) reprezentacij. Tako se misel Simone Weil (»Dobro izkusimo samo, če ga delamo«; str. 83) upira tej konstelaciji in zahteva od nas nov premislek o bistvu etike in pomenu človeške prakse. Pot k razumevanju pojava Simone Weil, katerega *krizo* nakazuje tudi pisec izvrstne spremne besede v knjigi, pa mora najti bralec sam.